

GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG HOẠT ĐỘNG BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐỀN NGHÈ, QUẬN LÊ CHÂN, THÀNH PHỐ HẢI PHÒNG

NGUYỄN THỊ THU HẰNG

Email: nguyenthithuhang.svhttdlhp@gmail.com

Sở Văn hóa và Thể thao Hải Phòng

SOLUTIONS TO IMPROVE QUALITY ACTIVITIES FOR THE CONSERVATION AND PROMOTION OF THE VALUE OF NGHE TEMPLE, LE CHAN DISTRICT, HAI PHONG CITY

TÓM TẮT ↔ ABSTRACT

Di tích lịch sử- văn hóa Đền Nghè, hiện tọa lạc tại số 55 phố Lê Chân, phường An Biên, quận Lê Chân, thành phố Hải Phòng. Di tích được xây dựng từ lâu đời, là nơi phụng thờ nữ tướng Lê Chân- một nữ tướng kiệt xuất trong cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng, có tên chữ là “An Biên cổ miếu”. Với những giá trị to lớn về lịch sử- văn hóa, kiến trúc nghệ thuật hàm chứa tại di tích, di tích Đền Nghè được Bộ Văn hóa và Thông tin (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) xếp hạng di tích lịch sử văn hóa cấp Quốc gia năm 1975. Hiện nay Đền Nghè đã trở thành trung tâm sinh hoạt văn hóa cộng đồng, là nơi diễn ra lễ hội truyền thống và phục vụ chiến lược phát triển văn hóa - du lịch của thành phố Hải Phòng và quận Lê Chân. Di tích lịch sử - văn hóa đền Nghè là nơi thu hút đông đảo du khách trong và ngoài thành phố tham quan và tìm hiểu về giá trị lịch sử văn hóa.

Từ khóa: Di tích, đền Nghè, Nữ tướng Lê Chân, lịch sử văn hóa

Nghe Temple historical-cultural relic, currently located at 55 Le Chan street, An Bien ward, Le Chan district, Hai Phong city. The monument was built a long time ago, is a place to worship female general Le Chan - an outstanding female general in the Hai Ba Trung uprising, whose name is "An Bien ancient temple". With the great values of history-culture, architecture and art contained in the monument, Nghe Temple relic is ranked as a cultural heritage by the Ministry of Culture and Information (now the Ministry of Culture, Sports and Tourism). National level cultural historical site in 1975. Currently Nghe Temple has become the center of community cultural activities, the place where traditional festivals take place and serving the city's strategy of cultural and tourism development of Hai Phong city and Le Chan district. The historical and cultural relic of Nghe Temple is a place that attracts a large number of tourists inside and outside the city to visit and learn about historical and cultural values.

Keywords: Monuments, Nghe temple, General Le Chan, cultural history

CULTURE

1. Đặt vấn đề

Di tích lịch sử - văn hóa đền Nghè là một di sản văn hóa nổi tiếng của quận Lê Chân và thành phố Hải Phòng, nơi đây đã lưu giữ nhiều giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học và mỹ thuật của vùng đất và con người thành phố Cảng.

Đứng trước sự phát triển của cơ chế thị trường, thương mại hoá như hiện nay, bên cạnh những việc đã và đang làm được thì công tác quản lý Nhà nước đối với di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè ở quận Lê Chân vẫn chưa tương xứng với giá trị và tiềm năng phát triển. Vấn đề bảo tồn, tôn tạo, khai thác và phát huy giá trị di tích lịch sử- văn hoá Đền Nghè có nhiều thách thức mới. Việc đảm bảo giá trị lịch sử thiêng liêng và vô cùng quan trọng của di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè, vừa để phát huy tiềm năng, lợi thế của di tích, tạo nên những sản phẩm văn hoá, lịch sử riêng có, hấp dẫn, phục vụ phát triển giáo dục truyền thống cách mạng và phát triển kinh tế- xã hội ở quận Lê Chân trong giai đoạn mới là vấn đề có ý nghĩa cấp thiết. Vì vậy, một trong những nhiệm vụ quan trọng là nâng cao chất lượng, hiệu quả của công tác quản lý di tích, để di tích ngày càng phát huy được giá trị văn hóa truyền thống trong bối cảnh đô thị hóa hiện nay. Để di tích mãi trường tồn theo thời gian, phải có những giải pháp phù hợp nhằm bảo tồn, gìn giữ đồng thời phát huy được giá trị của di tích phục vụ cho đời sống văn hóa tinh thần của cộng đồng dân cư, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội bền vững của quận Lê Chân nói riêng và thành phố Hải Phòng nói chung.

2. Vài nét về di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè

Di tích lịch sử- văn hóa Đền Nghè là một công trình mang phong cách kiến trúc thời Nguyễn, đầu thế kỷ XX, gồm có nghi môn, tòa tiền tế, tòa thiêu hương, tòa hậu cung và 2 tòa giải vũ. Hệ thống kiến trúc Đền Nghè gồm các công trình kiến trúc bố cục tạo thành chữ Hôi. Trang trí Đền Nghè nổi bật là hình ảnh chim phượng. Tứ phủ Đền Nghè được xây dựng sau khi tòa tiền tế được trùng tu năm 1927, có bình đồ kiến trúc kiểu chữ Sơn, gồm một tòa Tiền bái, ba tòa hậu cung. Di tích lịch sử- văn hóa Đền Nghè được nhân dân trùng tu từ năm 1924 đến năm 1927 dưới triều vua Khải Định, nhà Nguyễn. Trải qua năm tháng chiến tranh và thời gian, di tích bị xuống cấp nghiêm trọng. Năm 2007-2009, di tích Đền Nghè được Nhà nước đầu tư, cấp kinh phí tu bổ, tôn tạo khang trang như hiện nay.

Di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè bảo tồn được một hệ thống di vật, cổ vật có giá trị lịch sử, văn hóa rất lớn: hiện nay Đền Nghè còn bảo tồn được nhiều tác phẩm điêu khắc trên đá như Bia thần tích, voi đá, ngựa đá, khánh đá, sập đá. Bia đá lớn ghi thần tích miếu cổ làng An Biên xưa “Hải Phòng An Biên thần

tích bi” với gần 1.000 chữ Hán được dựng vào mùa xuân năm 1924. Bia có kích thước cao 1,5m, rộng 1m, dày 0,2m, được đặt trang trọng trong lầu bia, trên chính diện đường thần đạo trước sân Đền Nghè. Khánh đá được treo tại tòa Tiền tế, có kích thước lớn (160cm x 97cm x 6cm), mặt trước chạm nổi đề tài lưỡng long châu nguyệt trong nền vân tản, mặt sau khắc nổi đề tài cụm sen và tứ linh. Sập đá thờ được đặt trung tâm của tòa thiêu hương, kiểu chân quỳ dạ cá. Các đường nét hoa văn trang trí trên sập đều được chạm nổi vân mây và hoa cúc dây, tạo cho sập đá có dáng vẻ mềm mại; các linh vật có hồn, sống động. Một cặp voi đá và một cặp ngựa đá được tạc bằng đá xanh nguyên khối (cao 60cm, rộng 40cm, được tạo trong đợt tu sửa năm 1924.

Trong di tích Đền Nghè còn lưu giữ được hệ thống câu đối, đại tự bằng chất liệu gỗ, khắc chữ Hán nôm, có niên đại trên 100 năm, được trang trí chạm khắc tinh xảo, sơn thếp lộng lẫy và 04 sắc phong cổ mang niên hiệu vua Thành Thái năm thứ nhất (1889), năm thứ 14 (1902); niên hiệu vua Duy Tân năm thứ 3 (1909), năm thứ 5 (1911).

Di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè là dấu ấn lịch sử của mảnh đất An Biên cổ, là thành phố Hải Phòng ngày nay. Di tích gắn với câu chuyện lịch sử mang tính huyền bí nhưng chân thật, phản ánh cuộc đấu tranh chống giặc ngoại xâm của nhân dân Hải Phòng. Di tích đền Nghè còn ghi dấu ấn quá trình xây dựng và trùng tu, tôn tạo di tích, phản ánh tinh thần đoàn kết của nhân dân làng An Biên xưa.

Di tích lịch sử- văn hóa Đền Nghè là một trong những công trình kiến trúc tâm linh tiêu biểu về Nữ tướng Lê Chân tại thành phố Hải Phòng. Bà là một nhân vật lịch sử có thật, là vị anh hùng có công lao to lớn trong cuộc đấu tranh chống quân xâm lược, bảo vệ đất nước; là người khai phá, đặt nền móng cho việc hình thành thành phố Hải Phòng ngày nay; là vị Mẫu thần thực thi quyền năng ban phát ân đức, phù giúp cho cuộc sống người dân được bình yên, ngày càng ấm no, hạnh phúc, sinh sôi và phát triển. Đến với di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè, con người được trở về với nguồn cội, bày tỏ truyền thống đạo lý uống nước nhớ nguồn, ghi nhớ công ơn to lớn của các vị anh hùng dân tộc.

Lễ hội Đền Nghè được tổ chức từ ngày mùng 8 đến ngày 10 tháng 2 âm lịch nhằm tưởng nhớ, tri ân công đức của Nữ tướng Lê Chân, thu hút đông đảo du khách đến tham quan chiêm bái. Lễ hội là chất kết dính tạo nên sức mạnh tập thể của những người tham gia lễ hội và của cả người dân thành phố Hải Phòng. Lễ hội là nơi lưu giữ và bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc. Năm 2016, lễ hội truyền thống Nữ tướng Lê Chân được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch

CULTURE

đưa vào danh mục Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Di tích và lễ hội Đền Nghè đã trở thành địa điểm du lịch văn hóa tâm linh nổi tiếng của thành phố Hải Phòng, là nơi trở về nguồn của người dân Hải Phòng và du khách muôn phương.

3. Thực trạng công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích Đền Nghè

Trong những năm qua, di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè dưới sự quản lý trực tiếp của Bảo tàng Hải Phòng, hoạt động bảo vệ, giữ gìn và phát huy giá trị của di tích Đền Nghè đã đạt nhiều kết quả, góp phần vào việc quảng bá, thu hút đông đảo du khách đến với nơi đây. Năm 2021 Đền Nghè đã có hơn 2000 lượt khách đến thăm quan và lễ bái. Các hoạt động quản lý nhà nước đối với di tích được tiến hành theo quy định của Luật Di sản văn hóa. Công tác tuyên truyền trong nhân dân về ý thức và trách nhiệm tham gia bảo vệ, giữ gìn an ninh trật tự và cảnh quan môi trường tại di tích được Ban quản lý di tích và chính quyền địa phương thường xuyên phối hợp triển khai với nhiều hình thức đạt hiệu quả. Hoàn thiện công tác kiểm kê và bảo quản tốt 68 hiện vật trong di tích. Công tác đảm bảo an ninh trật tự, quản lý, bảo vệ di tích phục vụ nhân dân và du khách thập phương về tham quan, chiêm bái được ban quản lý di tích Đền Nghè xác định là nhiệm vụ hết sức quan trọng, cảnh quan môi trường trong khuôn viên di tích sạch đẹp; các phương tiện phòng chống cháy nổ được chuẩn bị đầy đủ, sẵn sàng; vấn đề vệ sinh luôn được chú trọng thực hiện, đáp ứng tốt nhất nhu cầu của du khách. Công tác kiểm tra được thực hiện có hiệu quả. Ban quản lý di tích là đội ngũ cán bộ, viên chức của Bảo tàng Hải Phòng, có chuyên môn nghiệp vụ về công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích nên đều hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao, hàng ngày có người ứng trực, phục vụ du khách đến tham quan, chiêm bái.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, công tác bảo tồn và phát huy giá trị của di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè vẫn còn một số bất cập, đó là việc phân cấp quản lý chưa phù hợp với thực tiễn; chưa có sự phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan quản lý Nhà nước; việc tổ chức khai thác giá trị của di tích hiệu quả chưa lớn, đặc biệt trong phát triển du lịch; ý thức pháp luật trong việc tôn trọng và bảo vệ di tích của người dân chưa cao; chưa phát huy hết vai trò của cộng đồng dân cư trong công tác bảo vệ, giữ gìn và phát huy giá trị lịch sử, văn hóa của di tích, không gian của di tích hạn hẹp, ảnh hưởng đến việc tham quan, chiêm bái của nhân dân dân và khách du lịch. Hai bên công Đền Nghè trong những ngày lễ, tết, người dân tập trung kinh doanh, buôn bán nhang hương, đèn nến, trong giữ phượng tiện, làm ảnh hưởng đến mỹ quan của di tích, gây cản trở giao

thông đi lại của người dân đặc biệt trong mùa lễ hội. Việc phát huy giá trị của di tích phục vụ cho hoạt động du lịch của thành phố nói chung và quận Lê Chân nói riêng chưa thực sự hiệu quả, vẫn mang tính mùa vụ, chủ yếu là khách nội địa và tập trung ở các thời điểm diễn ra lễ hội truyền thống Nữ tướng Lê Chân. Khách quốc tế đến với di tích chưa thường xuyên và số lượng chưa cao nên doanh thu của hoạt động du lịch chưa tương xứng. Đội ngũ hướng dẫn viên là cán bộ của phòng nghiệp vụ và quản lý Bảo tàng - chưa có đội ngũ hướng dẫn viên, thuyết minh viên chuyên nghiệp.

Cơ sở hạ tầng phục vụ cho phát triển du lịch xung quanh khu vực di tích Đền Nghè chưa đồng bộ, đường giao thông chật chội, vỉa hè bị lấn chiếm để kinh doanh đồ lễ hoặc trông giữ xe bất hợp pháp. Bên trong di tích tuy đã quy hoạch khu vực riêng để tiếp khách, có trưng bày một số ấn phẩm về di tích nhưng chưa đáp ứng được nhu cầu thực tế của người dân khi đến tham quan, chiêm bái hoặc du lịch. Công tác hướng dẫn và cung cấp thông tin cho khách còn ít, mới chỉ tập trung ở một số bảng chỉ dẫn hoặc tấm biển ghi tóm tắt sơ lược về lịch sử xây dựng Đền và thân thế sự nghiệp của nữ tướng Lê Chân. Không có hệ thống loa phát thanh tại di tích do đặc thù của vị trí địa lý.

Thực tiễn công tác quản lý Nhà nước cũng như bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè trong thời gian qua đã bộc lộ những hạn chế trên, nguyên nhân là do: trách nhiệm của cấp ủy Đảng, chính quyền địa phương nơi có di tích chưa cao (Ủy ban nhân dân phường An Biên); việc chỉ đạo, giám sát của cơ quan quản lý Nhà nước (Phòng Văn hóa và Thông tin quận Lê Chân) còn thiếu sâu sát do di tích được bàn giao cho Bảo tàng Hải Phòng quản lý trực tiếp. Ban quản lý di tích không thường xuyên kiện toàn, bổ khuyết quy chế hoạt động cho phù hợp với tình hình mới. Việc tuyên truyền, phổ biến các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về di sản văn hóa đã được thực hiện nhưng chưa hiệu quả. Do đó người dân chưa nhận thức hết được giá trị của di tích trong đời sống của cộng đồng địa phương, từ đó có được những hành động thiết thực hơn nữa nhằm bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa ở địa phương mình. Sự phối hợp giữa ban quản lý di tích với Phòng Văn hóa và Thông tin quận Lê Chân, phường An Biên và cộng đồng dân cư chưa đồng bộ và thường xuyên. Đội ngũ cán bộ làm công tác quản lý Nhà nước về di tích từ quận đến phường còn mỏng, chưa chuyên sâu, ảnh hưởng đến công tác quản lý nhà nước. Sự phối hợp liên ngành giữa các cơ quan trong hoạt động quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa, đặc biệt trong hoạt động du lịch chưa đạt hiệu quả cao. Việc phân cấp quản lý di tích hiện nay chưa phù hợp là nguyên nhân dẫn đến sự hạn chế trong công tác quản lý.

4. Giải pháp nhằm nâng cao chất lượng công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích Đền Nghè trong thời gian tới

Đề di tích lịch sử- văn hóa Đền Nghè thực sự là sản phẩm đặc trưng, là địa điểm văn hóa tâm linh thu hút khách du lịch góp phần vào công cuộc phát triển kinh tế - xã hội của quận Lê Chân nói riêng, thành phố Hải Phòng nói chung, cần phải có những giải pháp phù hợp nhằm bảo tồn, gìn giữ di tích và phát triển du lịch, giải quyết hài hòa lợi ích giữa kinh tế và văn hóa, giữa bảo tồn và phát triển. Tác giả đề xuất một số giải pháp sau:

Một là, tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật về bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử- văn hóa: nâng cao nhận thức cho cấp ủy, chính quyền các cấp và trách nhiệm của cộng đồng dân cư đối với công tác bảo tồn và phát huy giá trị của di tích. Tăng cường các hoạt động tuyên truyền Luật Di sản văn hóa, các văn bản về bảo vệ, phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa dưới nhiều hình thức khác nhau nhằm đưa các văn bản này vào cuộc sống và có hiệu lực trong thực tế, đồng thời nâng cao nhận thức của người dân, hình thành ý thức, thái độ trân trọng đối với các loại hình di sản văn hóa truyền thống trên quê hương. Tuyên truyền, định hướng giúp cho người dân nhận thức đúng vai trò, giá trị của di tích từ đó họ có sự quan tâm, đầu tư hợp lý. Chú trọng công tác tuyên truyền để người dân hiểu rõ những giá trị văn hóa, lịch sử của di tích, trân trọng và tích cực chủ động phát huy các giá trị đó trong đời sống cộng đồng hiện nay, tránh hiện tượng vi phạm di tích do thiếu hiểu biết dẫn đến làm biến dạng những tập tục cổ truyền quý giá. Tuyên truyền giáo dục nâng cao nhận thức cho cộng đồng nhằm phòng ngừa những hoạt động mê tín dị đoan, các tệ nạn xã hội khác sống ký sinh trong di tích. Thường xuyên nêu các gương người tốt, việc tốt trong việc tham gia tổ chức và quản lý di tích, đăng tải trên các phương tiện truyền thông đại chúng, trên cơ sở góp một phần làm cho người dân ý thức về quyền lợi và nghĩa vụ của họ khi tham gia bảo vệ và phát huy giá trị di tích.

Hai là, nâng cao vai trò của cộng đồng dân cư trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di tích: Nhằm giúp cho công tác quản lý di tích có chất lượng, hiệu quả, cần phải có sự phối hợp đồng bộ giữa các cơ quan quản lý nhà nước với cộng đồng, nơi có di tích là điều cần thiết. Phát huy tinh thần trách nhiệm, uy tín, trình độ, kinh nghiệm của người dân vào việc tư vấn, trao truyền các nghi lễ truyền thống, các giá trị văn hóa đặc trưng riêng có trong lễ hội để thế hệ sau lưu giữ và phát triển. Tạo điều kiện cho cộng đồng dân cư tham gia trong ban quản lý di tích, ban tổ chức lễ hội để người dân được thấy quyền làm chủ của mình đối với di sản văn hóa để họ có ý thức, trách nhiệm hơn di sản văn hóa. Tạo điều kiện tốt nhất để người dân tự ý thức

và ứng xử với di sản văn hóa của địa phương mình theo tư cách là những chủ nhân đích thực của di sản văn hóa, vừa chủ động, trực tiếp tham gia vào quá trình bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa, vừa được trực tiếp thụ hưởng những giá trị vật chất, tinh thần được hình thành trong quá trình bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa. Nhà nước cần phân định rõ ràng vai trò, trách nhiệm và quyền lợi, xử lý hài hòa lợi ích kinh tế, lợi ích xã hội giữa nhà nước với cộng đồng dân cư trong hoạt động quản lý, bảo vệ và khai thác giá trị của di tích, khi đó người dân sẽ chủ động hơn trong việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa, đặc biệt trong việc thực thi các quy định của pháp luật và hiệu quả quản lý mới bền vững, lâu dài.

Ba là, chú trọng đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao trình độ quản lý, trình độ chuyên môn nghiệp vụ cho đội ngũ cán bộ đáp ứng yêu cầu thực thi nghiệp vụ quản lý nhà nước về di tích lịch sử- văn hóa: Tạo điều kiện để cán bộ văn hóa cơ sở tham gia các lớp tập huấn về bảo tồn và phát huy giá trị di tích do quận, huyện, Thành phố hoặc Trung ương tổ chức hoặc tham gia học tập kinh nghiệm quản lý và khai thác tài nguyên văn hóa tại các tỉnh thành khác; cung cấp các tài liệu hướng dẫn về di sản văn hóa để họ được tiếp cận, nghiên cứu, vận dụng phù hợp với từng địa phương. Nâng cao chất lượng hoạt động thuyết minh hướng dẫn tại các điểm tham quan di tích bằng cách đào tạo, tuyển dụng đội ngũ hướng dẫn viên du lịch và các thuyết minh viên tại các điểm di tích đạt yêu cầu cao về trình độ, ngoại ngữ, cách giao tiếp ứng xử, biết cách tổ chức các sự kiện phục vụ khách đến tham quan, du lịch nhằm phát huy tối đa giá trị của di tích lịch sử- văn hóa tại địa phương. Ngoài ra, cần quan tâm bồi dưỡng, thường xuyên tuyên truyền đến những người tham gia trong các ban quản lý, ban khánh tiết, những người trực tiếp hàng ngày trông coi, bảo vệ di tích để họ cập nhật kịp thời các kiến thức pháp luật về quản lý di tích lịch sử- văn hóa và làm tốt hơn công việc được giao.

Bốn là, nâng cao hiệu quả phối hợp lãnh đạo của các cấp quản lý: Xây dựng quy chế phối hợp giữa các ngành chức năng trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử- văn hóa Đền Nghè, kịp thời phối hợp trong việc giải quyết những vấn đề liên quan đến công tác quản lý di tích. Ban quản lý di tích phối hợp với các ngành chức năng, Ủy ban nhân dân quận Lê Chân, Ủy ban nhân dân phường An Biên thực hiện đảm bảo giữ gìn vệ sinh môi trường, sắp xếp các hàng quán, dịch vụ hợp lý tại di tích trong dịp lễ hội. Tăng cường phối hợp với các ngành để tìm nguồn vốn đầu tư tôn tạo di tích lịch sử - văn hóa. Chủ động phối hợp với các ban ngành liên quan, cơ quan báo chí, phát thanh truyền hình trong Thành phố thực hiện các chương trình về bảo vệ, phát huy các giá trị của di tích. Phối hợp chặt chẽ giữa công tác quản lý di tích

CULTURE

với các đơn vị thực hiện quản lý phát triển công nghiệp, quản lý đô thị trong quá trình công nghiệp hóa- hiện đại hóa hiện nay. Sự bàn thuận, thông nhất giữa các bên một cách nhanh chóng, hợp lý sẽ làm cho di tích tránh được nguy cơ bị xâm hại, ảnh hưởng trực tiếp đến giá trị của di tích đó.

Năm là, xây dựng kế hoạch bảo tồn quy hoạch và khai thác các giá trị của di tích đền Nghè gắn với phát triển kinh tế, xã hội và du lịch: Hiện nay, tuy đã được quy hoạch, bảo tồn, ngăn chặn việc lấn chiếm diện tích của di tích nhưng khuôn viên di tích Đền Nghè vẫn còn khá nhỏ hẹp, chật chội, nằm trong khu dân cư đông đúc và hai trường học nên ảnh hưởng đến tầm vóc và giá trị của di tích. Đền Nghè cần được mở rộng khuôn viên di tích, mở rộng các tuyến đường giao thông đến với di tích, xây dựng thêm các khu vực phụ trợ để phù hợp với yêu cầu của thời đại như nhà trưng bày di tích, nhà tiếp khách, quầy lưu niệm, nơi trông giữ xe; xây dựng thương hiệu du lịch, sản phẩm du lịch đặc trưng để thu hút khách du lịch,...nhằm nâng cao vị thế của di tích, thực sự là trung tâm tín ngưỡng thờ Mẫu của thành phố Hải Phòng. Mặt khác quy hoạch mở rộng không gian tổ chức lễ hội tại Đền Nghè giúp cho du khách có không gian hưởng thụ các giá trị văn hóa thiêng liêng trong lễ hội, vừa tạo nên bản sắc của lễ hội, góp phần bảo tồn vốn văn hóa cổ truyền của dân tộc.

Sáu là, đổi mới cơ chế, chính sách quản lý của Nhà nước: Cần rà soát, xây dựng chính sách cụ thể về phân cấp quản lý, quyền sở hữu đối với di tích. Tăng cường đầu tư nguồn lực cho việc bảo vệ, phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa. Xây dựng cơ chế chính sách nhằm huy động, khuyến khích sự tham gia của cộng đồng vào việc bảo tồn, phát huy giá trị di tích. Tiếp tục đổi mới pháp luật, thể chế nhằm phát huy hơn nữa sáng kiến và tinh thần làm chủ của người dân trong việc quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Khuyến khích, huy động các tổ chức, đoàn thể, cá nhân, các doanh nghiệp, các tổ chức phi chính phủ đóng góp kinh phí, vật chất, nhân công cho việc trùng tu, tu bổ di tích, công đức những hiện vật, trang thiết bị phù hợp để sử dụng trong di tích. Cần nghiên cứu để xây dựng chính sách quản lý và sử dụng các nguồn tài chính tại các di tích theo hướng ưu tiên và được thực hiện trên nguyên tắc minh bạch, công khai, khoa học và có hiệu quả.

Bảy là, hoàn thiện hệ thống thiết chế quản lý: Tổ chức nghiên cứu xây dựng những quy định cụ thể đối với việc triển khai nghiên cứu, ứng dụng khoa học và công nghệ trong hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của di tích. Kiện toàn bộ máy quản lý di tích; nâng cao vai trò của các bên tham gia hoạt động quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích, trong đó chú ý tới vai trò tự quản của cộng đồng; xây dựng kế hoạch

phối hợp thực hiện bảo vệ di tích giữa ban quản lý di tích Đền Nghè với cộng đồng dân cư địa phương. Rà soát, xây dựng chính sách cụ thể về phân cấp quản lý, quyền sở hữu đối với di tích, phân công mỗi bộ phận chịu trách nhiệm thực hiện nhiệm vụ của mình để đạt kết quả cao trong công tác quản lý. Phân cấp quản lý cần chặt chẽ, quy củ, thống nhất cao.

Tám là, nâng cao chất lượng thanh tra, kiểm tra và xử lý các vi phạm trong hoạt động quản lý, bảo vệ, tôn tạo và phát huy giá trị di tích: Các ngành, các cấp cần tăng cường sự phối hợp chặt chẽ trong công tác thanh tra, kiểm tra việc thực thi các văn bản quản lý, các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của di tích, giải quyết các khiếu nại, tố cáo, đảm bảo phát hiện và xử lý kịp thời, dứt điểm các vi phạm, không để tồn tại việc xử lý dây dưa, kéo dài, rơi vào im lặng, trốn tránh trách nhiệm. Có chế tài xử phạt phù hợp, nghiêm khắc, đủ sức răn đe để hạn chế các tái phạm. Tăng cường vai trò của công tác thanh tra, kiểm tra nhằm tạo quyền bình đẳng trước pháp luật, tạo điều kiện cho hoạt động kinh doanh du lịch bền vững, cũng như thực hiện công tác xã hội hóa, nâng cao vai trò quản lý nhà nước về di tích lịch sử- văn hóa cũng như tính chủ động của cơ quan nhà nước trong lĩnh vực này.

Chín là, tổ chức chỉ đạo khen thưởng trong việc bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa: Cần có những chính sách khen thưởng, động viên thích đáng đối với những cá nhân, doanh nghiệp có đóng góp lớn cho công cuộc bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa. Kịp thời biểu dương các cá nhân, tập thể có thành tích trong hoạt động quản lý Nhà nước về di tích lịch sử - văn hóa đồng thời có những biện pháp, sáng kiến để phát huy tối đa giá trị của các di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn tỉnh. Thường xuyên đổi mới hình thức khen thưởng thi đua cả về vật chất lẫn tinh thần để ghi nhận công sức đóng góp, tạo động lực tích cực hơn nữa cho cán bộ, công chức, viên chức làm việc trong ngành di sản cũng như nhân dân sinh sống gần khu vực di tích lịch sử- văn hóa. Có chính sách trợ cấp cho người trực tiếp trông coi, quản lý di tích, đồng thời có chính sách cụ thể để tôn vinh, ưu đãi những người có công bảo vệ, truyền dạy và phát huy giá trị của di tích. Gắn công tác thi đua với việc bảo tồn, phát huy giá trị di tích tới từng cán bộ, đảng viên, tới tổ dân phố, địa bàn cộng đồng dân cư nơi có di tích.

5. Kết luận

Quận Lê Chân là một trong những địa phương có tiềm năng, lợi thế, là trọng điểm kinh tế - xã hội của thành phố Hải Phòng. Sự phát triển về kinh tế- xã hội của quận sẽ tạo điều kiện thuận lợi và trở thành động lực cho di sản văn hóa của quận phát triển. Các hoạt động bảo tồn và phát huy di sản văn hóa sẽ được lan tỏa nhanh, mạnh và sâu rộng trên địa bàn quận. Nhận thức và ý thức trách nhiệm về vai trò, tầm quan trọng

CULTURE

của di sản văn hóa đối với đời sống, nhu cầu hưởng thụ văn hóa của người dân trên địa bàn quận Lê Chân ngày càng được nâng cao và phát triển mạnh mẽ. Di tích Đền Nghè cần được quy hoạch một cách đồng bộ với tư cách là một sản phẩm du lịch có giá trị phục vụ chiến lược phát triển của quận. Tăng cường công tác quản lý nhà nước đối với di tích Đền Nghè theo hướng mở rộng xã hội hóa, thu hút sự tham gia rộng rãi của nhân dân vào việc bảo vệ và phát huy giá trị của di tích. Bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè nhằm nâng cao hiệu quả quản lý di sản văn hóa phục vụ phát triển kinh tế - xã hội trên địa bàn quận Lê Chân. Với mong muốn được sự quan tâm đặc biệt, toàn diện của cấp ủy, chính quyền và nhân dân quận Lê Chân để di tích lịch sử - văn hóa Đền Nghè được bảo tồn và phát huy giá trị, đóng góp vào sự phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội của quận Lê Chân và trở thành một điểm tham quan du lịch văn hóa tâm linh của quận Lê Chân và thành phố Hải Phòng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Bảo tàng Hải Phòng (2018)**, *Nữ tướng Lê Chân trong tâm thức người dân Hải Phòng*, **Nxb Hải Phòng, Hải Phòng**
2. **Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2019)**, *Thông tư số 15/2019/TT-BVHTTDL quy định chi tiết một số quy định về bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích*, **Hà Nội**.
3. **Chính phủ (2010)**, *Nghị định số 98/2010/NĐ-CP của Chính phủ hướng dẫn Luật Di sản văn hóa*, **Hà Nội**.
4. **Trịnh Minh Đức, Phạm Thị Thu Hương (2007)**, *Bảo tồn di tích lịch sử - văn hóa*, **Nxb Đại học Quốc gia, Hà Nội**.
5. **Phan Hồng Giang, Bùi Hoài Sơn (đồng chủ biên) (2012)**, *Quản lý văn hóa Việt Nam trong tiến trình đổi mới và hội nhập quốc tế*, **Nxb Chính trị Quốc gia**.
6. **Trịnh Thị Hòa (2009)**, *"Bảo tồn và phát huy giá trị di tích trong bối cảnh hội nhập và phát triển"*, **Tạp chí Di sản văn hóa, (số 2)**.
7. **Nguyễn Quốc Hùng (2014)**, *"Vài suy nghĩ về yếu tố cấu thành di tích"*, **Tạp chí Di sản văn hóa, (số 3)**.
8. **Ngô Đăng Lợi (2010)**, *Một số di sản văn hóa tiêu biểu của Hải Phòng, t.1*, **Nxb Hải Phòng, Hải Phòng**.
9. **Lê Hồng Lý (chủ biên) 2010**, *Giáo trình quản lý di sản văn hóa với phát triển du lịch*, **Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội**.
10. **Quận ủy Lê Chân**, *Văn kiện Đại hội Đảng bộ quận lần thứ XXIII, nhiệm kỳ 2015-2020*, **Lưu hành nội bộ**.
11. **Quốc hội (2009)**, *Luật Di sản văn hóa năm 2001 được sửa đổi, bổ sung năm 2009*, **Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội**.
12. **Sở Văn hóa Thông tin và Bảo tàng Hải Phòng (2005)**, *Hải Phòng di tích danh thắng xếp hạng quốc gia*, **Nxb Hải Phòng, Hải Phòng**.